

**Uztura padomes sēde
Protokols Nr.12**

Rīgā

2011.gada 7.jūlijā

Sanāksme notiek: Veselības ministrijā, Brīvības ielā 72

Sanāksmes sākums: plkst.11:00

Sanāksmes beigas: plkst.13:00

Sanāksmi vada:

J.Bārzdiņš – veselības ministrs, Uztura padomes priekšsēdētājs

Sanāksmē piedalās:

Uztura padomes locekļi:

A. Brēmanis, D.Kārklīņa, L.V.Neimane, G.Ozoliņš, M.Sauka, I.Šmate

Uzaicinātie:

P.Apinis – Latvijas Ārstu biedrības prezidents

G.Latkovskis - Kardiologs, Latvijas Kardioloģijas centrs, P.Stradiņa Klīniskā universitātes slimnīca, Asociētais profesors, LU Medicīnas fakultāte

S.Stenders - Professor, Copenhagen University, Chief physician and Laboratory Director, Department of Clinical Biochemistry, Gentofte Hospital

I.Mintāle - Kardioloģe, Latvijas Kardioloģijas centrs, P. Stradiņa Klīniskās universitātes slimnīcas, Ambulatorās palīdzības nodaļas vadītāja

N.Krūzītis - Latvijas Pārtikas Tirgotāju asociācijas izpilddirektors

D.Šmits - Latvijas Pārtikas uzņēmumu federācijas padomes priekšsēdētājs

J.Šolks - Latvijas Pārtikas uzņēmumu federācijas padomes loceklis

L.Turnere - Latvijas Pārtikas uzņēmumu federācijas valdes locekle

I.Liepa - Latvijas Pārtikas uzņēmumu federācijas pārstāve

D.Bērtulis - SIA „NP Foods” pārstāvis

R.Voronkovska - SIA „NP Foods” pārstāve

G.Evardsonē - Zemkopības ministrijas, Veterinārā un pārtikas departamenta, Pārtikas drošuma un higiēnas nodaļas vadītāja vietniece

D.Grīnberga - Veselības ekonomikas centrs, Datu analīzes nodaļas vadītājas vietniece

L.Meija – Dietoloģe, P.Stradiņa Klīniskā universitātes slimnīca, Latvijas Uzturzinātnes speciālistu biedrība, valdes priekšsēdētāja

S.Falka - VISC Vecākā referente (sociālās zinības, politika un tiesības, veselības mācība)

Sanāksmi protokolē:

S.Kukliča – Veselības ministrija Sabiedrības veselības departamenta Veselības veicināšanas nodaļas vecākā referente

Dienas kārtībā:

1. Veselības ministra, Uztura padomes priekšsēdētāja J.Bārzdiņa uzruna sēdes dalībniekiem. (5 min)

2. Latvijas kardiologu skatījums par trans-taukskābēm pārtikas produktos un to ietekmi uz veselību. (15 min)
Kardiologs prof. G.Latkovskis
3. The Trans Fatty Acid Story after the Danish Legislation. And The Danish – Latvian Story. (30 min)
Dāņu profesors S.Stenders
4. Latvijas Pārtikas uzņēmumu federācijas viedoklis. (10 min)
Latvijas Pārtikas uzņēmumu federācijas pārstāvis
5. Pārtikas produktu ražotāju viedoklis. (10 min)
SLA „NP Food” pārstāvis
6. Diskusija par:
 - 6.1. Iespējamo ražotāju pašregulējuma mehānismiem (t.sk., sadarbības memorandu, godprātīgi informējot patērētājus, norādot pārtikas produkta sastāvdaļas vai ierobežojot hidroģenizēto tauku izmantošanu pārtikas produktu ražošanā;)
 - 6.2. Veselības ministrijas iniciētiem grozījumiem tiesību aktos, nosakot papildus prasības marķējumam (vielu un sastāvdaļu daudzums 100 g produkta), kā arī nosakot pieļaujamās trans-taukskābju daudzuma normas pārtikas produktos.

Sēdi atklāj veselības ministrs, Uztura padomes priekšsēdētājs **J.Bārzdīņš**. Ministrs informē dalībniekus, ka šobrīd aktuālais veselīga uztura jautājums, kas parādījies sabiedrībā diezgan saasinātā veidā, Veselības ministrijas darba kārtībā ir bijis jau labu laiku, un ministrija ir runājusi gan ar ražotājiem, gan reklāmas industrijas un mediju pārstāvjiem. Informē, ka pārtikas ražotāji ir izrādījuši iniciatīvu kopēja sadarbības memoranda noslēgšanā par labas prakses un godīgas politikas veidošanu, kas apliecina viņu sociālo atbildību patērētāju priekšā. Uzsver, ka sāls, cukura, trans-taukskābju un citu kaitīgu vielu līmeni produktos regulē arī citas Eiropas valstis un Latvijai kurā ir tikt augsti sirds un asinsvadu saslimstības rādītāji, tas jādara nekavējoties. Piebilst, ka, meklējot risinājumus, nedrīkst pakļaut riskam vietējos ražotājus un jebkādi ierobežojumi vienādi ir jāattiecinā arī uz importētajiem pārtikas produktiem. Nobeigumā ministrs aicina visus aktīvi turpināt gan diskusiju, gan viedokļu apmaiņu veselīgu izvēļu jautājumos, un darīt to ar pārbaudītiem un patiesiem faktiem, jo jebkura neprecizitāte vai nepārdomāti apgalvojumi rada patērētājos neuzticību.

G.Latkovskis prezentē Latvijas kardiologu un ārstu skatījumu par trans-taukskābēm pārtikas produktos un to ietekmi uz veselību (*prezentāciju skatīt pielikumā*). Prezentācija G.Latkovskis uzsver, ka ārsti vienmēr ir iestājušies par veselīgu uzturu un trans taukskābes nav nekas jauns, par to ar saviem pacientiem un kolēģiem tiek runāts pēdējos 10 gadus. Uzsver, ka Latvijas iedzīvotāji nav pietiekoši informēti par trans taukskābēm un to daudzumu dažādos pārtikas produktos, jo Latvijā esošais pārtikas produktu marķējums ir nepilnīgs un uz maza iepakojuma pārtikas precēm visu informāciju par sastāvu nevar izvietot. G.Latkovskis iepazīstina ar zinātnisko literatūru un pētījumiem, par trans taukskābju ietekmi uz indivīda veselību, tai skaitā saslimstību un mirstību no sirds un asinsvadu slimībām un prezentācijas beigās izsaka priekšlikumus, kā esošo situāciju uzlabot.

S.Stenders prezentē Dānijas valsts pieredzi un likumdošanu saistībā ar trans taukskābju ierobežošanu pārtikas produktos. Prezentācijā profesors informē par saviem veiktajiem pētījumiem trans taukskābju jomā kopš 1993.gada dažādās Eiropas un Āzijas valstīs. S.Stenders informē par Dānijas pieredzi likumdošanas jomā, ierobežojot trans taukskābju pieļaujamo daudzumu pārtikas produktos. Min Dānijas ražotājus kā pozitīvu piemēru, pārprofilējot savu ražošanu uz veselīgākiem produktiem, kas nesatur nemaz vai satur minimālu trans taukskābju daudzumu. Iepazīstina klātesošos arī par saviem veiktajiem pētījuma rezultātiem Latvijā un sniedz informāciju par Eiropas valstīs esošo likumdošanu trans taukskābju ierobežošanā. Uzver, ka tieši likumdošanas iniciatīvas ir visefektīvākais politikas instruments, kā ierobežot trans taukskābju izmantošanu pārtikas ražošanā, tādējādi pasargājot patērētājus. Atvainojas Latvijas iedzīvotājiem un arī ražotājiem par neprecīzu datu paziņošanu un skaidro, ka šo kļūdu pieļāvusi privātā laboratorija.

J.Bārzdīņš dod vārdu pārtikas ražotājiem – Latvijas Pārtikas uzņēmumu federācijai un „NP Foods” pārstāvim.

D.Šmits min, ka runājot par sadarbības memorandu, tad šāds sadarbības memorands jau ir noslēgts starp pārtikas ražotājiem un patērētājiem/klientiem, jo ražotāji saviem klientiem piedāvā augstākās kvalitātes pārtiku ne tikai Latvijā, bet arī visā Eiropā. Informē, ka ir patrioti ne tikai savu klientu dēļ Latvijā, bet arī tāpēc, ka dzīvojot tādos konkurences apstākļos, nevar atļauties Eiropas Savienībā tirgū konkurēt tikai ar cenu vai apjomu, bet gan ar kvalitāti. Uzver, kamēr Veselības ministrija aicina uz Uztura padomi cilvēkus, kuri izplata nepatiesu informāciju par Latvijas zīmoliem un ražotajiem produktiem, tikmēr netiks parakstīt nekāds sadarbības memorands. Uzskata, ka šāda nepatiesas informācijas izplatīšana par Latvijā ražotiem produktiem ir uzbrukums Latvijas ražotājiem. Piebilst, ka redz tomēr nākotnē iespēju sadarboties un soli pa solim strādāt tieši ar veselības ministru par šiem jautājumiem, bez ārvalstu ekspertu un laboratoriju iejaukšanās, minot, ka Latvijai pašiem ir zinoši eksperti, speciālisti un laboratorijas. Uzsver, ka ir ieinteresēti, lai patērētāji ir ilgi dzīvojoši, ēd Latvijas ražotāju produktus un ir patrioti. Gatavi sadarboties ar Latvijas politiķiem, ierēdņiem un zinātniekiem, lai risinātu šo jautājumu.

D.Bērtulis uzver, ka īstajam iemeslam, kāpēc visi ir šeit sapulcējušies, ir mazs sakars ar trans taukskābēm un ar veselīgu uzturu kopumā. Min, ka īstais iemesls ir unikālais stāvoklis, kurā šobrīd Baltijas tirgū atrodas Nordic grupas Latvijas uzņēmumi – „Gutta”, „Laima”, „Staburadze” un citi. Piebilst, ka SIA „NP Foods” uzņēmumi šajā globalizācijas laikmetā ir vienīgie, kas nav iekļāvušies nekādos starptautiskos koncernos, jo lielākoties visi Latvijas pārtikas pārstrādātāji pieder Krievijas, Dānijas, ASV, Beļģijas starptautiskiem tīkliem. Informē klātesošos, ka katru gadu un reizēm pat biežāk ierodas investori, kas vēlas nopirkt „NP Foods” uzņēmumu, kur investoru vizītēm vienmēr paradās nepatikšanas - pelējums vai tārpi cepumos u. c. Min, ka jau iepriekš ir bijuši mazi skandāli, tomēr šoreiz skandāls ir pietiekoši liels, jo nacionālā televīzijā divi cienjami zinātnieki paziņoja melīgus faktus, ka „Selgas” ražotā produkcija satur 40% trans taukskābju un ir tikpat kaitīga kā 10 cigaretes. Informē klātesošos, ka tika veiktas analīzes laboratorijā „Bior”, kurā tika uzradīts, ka „Selgas” vafeles satur tikai 1,5% trans taukskābju, tāpēc „NP Foods” pārstāvji ir griezušies policijā, lai noskaidrotu, vai abu profesoru darbība nav bijusi pretlikumīga. Tāpat informē, ka tika pasūtīts audits, lai noskaidrotu, kādi ir zaudējumi, ko nepatiesie

izplatītie paziņojumi ir radījuši uzņēmumam, kuri pēc tam tiks civiltiesiski piedzīti no abiem profesoriem. Uzver, ka šāda uzņēmuma reakcija ir tāpēc, lai nākotnē šādi profesori piecas reizes padomā pirms izplata nepatiesus paziņojumus par Latvijas nacionālo produkciju.

J.Bārzdīņš aicina klātesošos uz diskusiju par vienu no risinājumiem - iespējamiem Veselības ministrijas izstrādātiem grozījumiem normatīvos aktos par pārtikas marķējumu un nosakot pieļaujamās trans-taukskābju daudzuma normas pārtikas produktos.

I.Mintāle uzver, ka šī sanāksmes tomēr ir par trans taukskābēm un par veselību. Informē klātesošos par to, ka ārstu atbildība un rūpes nav par naudas maku, bet gan par dzīvu cilvēku veselību. Uzver, ka no ārstiem tiek gaidīta atbildība un ja ārsta kļūdās, tad viņš ir vainīgs pie tā, ka pacients nav izārstēts, neskatoties uz to, ka pacients neievēro ārsta norādījumus - nepareizi ēd, smēķē. Piebilst, ka ārsti ir tie, kas māca pacientus pareizi ēst un klusa cīņa par to, ko pacienti ēdīs un pirkis jau notiek gadiem. Min, ka ja ārstam jāstāsta, ko pacients nevar ēst, lai nesaslimtu ar kardiovaskulārām slimībām, tad tas noliegumu saraksts ir liels, pēc kura pacienti jautā, ko tad viņi drīkst ēst. Tad pacienti grib zināt konkrētus produktus, ko viņi drīkst ēst. Uzver, ka pacientu apziņa ir viegli ietekmējama un viņš reaģē ātri uz visām ziņām un informāciju, tāpēc tieši ārsti var būt tie, kas iesaka dažādus pārtikas produktus, ja tie ir veselīgi. Uzsver, ka gaida arī no ražotājiem godprātīgāku rīcību, norādot precīzu marķējumu ar vielām, kas atrodamas produktā, lai pacienti labāk saprastu, kas viņiem būtu jāapēd. Pagaidām saviem pacientiem māca, lai nepērk rūpnieciski ražotu produkciju, bet gatavo paši mājās.

L.V.Neimane informē, ka kopš strādājusi Latvijas Pārtikas centrā, jautājums par precīzāku un pilnīgāku pārtikas produktu marķējumu ir bijis aktuāls. Izsaka nožēlu, ka šobrīd sitiens ir trāpījis tieši vienu atpazīstamu Latvijas ražotāju un tā produkciju. Tomēr runājot par marķējumu, tad tas ir nepilnīgs, un informācija bieži vien uz pārtikas produktiem ir nepatiesa. Uzsver, ka marķējumam ir jābūt ļoti godīgam, jo nepilnīgs marķējums mazina ticību ražotājam. L.V.Neimane neapšaubā, ka Latvijas produkcija ir vislabākā, to arī iesaka saviem pacientiem, bet tajā pašā laikā nepilnīgā marķējuma dēļ, aizvien biežāk iesaka pacientiem gatavot mājās. Uzver, ka nedrīkst nenovērtēt iedzīvotājus un teikt, ka viņiem nav jāzina, kas ir trans tauki un kāds ir to daudzums produktā. Izsaka priekšlikumus, ka katrā iestādē un institūcijā jābūt uztura speciālistam, kā arī uztura speciālistiem jāsadarbojas ar kardiologiem. Pārtikas ražotājiem ir jānorāda precīzs un godīgs marķējums, pasakot, kāds ir sastāvs un iespējams akcentējot labās vielas, kas ir produktā, piemēram kalcija saturs, kas ir piena produktos.

P.Apinis informē, ka Latvijas Ārstu biedrības atbalsta nacionālos ražotājus un to lai Latvijas iedzīvotāji ēstu pēc iespējas kvalitatīvāku un labāku pārtiku. Informē, ka Latvijas Ārstu biedrības mērķis ir pilnībā izslēgt trans taukskābes no Latvijas iedzīvotāju uztura. Min, ka „Laimu” ciena un mīl, bet pacientiem iesaka tikai vienu produktu – „tumšo” šokolādi, kurā nav trans tauki, bet ir daudz antioksidanti, kas ir vajadzīgi novājinātiem pacientiem. Uzsver, ka Latvijas Ārstu biedrība ir uzsākusi akciju „Zaļās ceturtdienas”, kurās tiek prezentēta Latvijas ražotāju produkcija un stāstīts par veselīga uztura pamatprincipiem. Min, ka kamēr uz Latviju neatbrauca

profesors S.Stenders, neviens nerunāja par to, kas ir trans taukskābes. Tagad esam tikuši pie pastiprinātas televīzijas uzmanības un visi runā par trans taukskābēm.

N.Krūzītis atbalsta, ka gan pārtikas ražotājiem, gan tirgotājiem ir jānodrošina, lai uz pārtikas produktiem marķējums būtu pēc iespējas draudzīgāks patērētājam. Izsaka nožēlu par to, ka nepārdomātas informācijas rezultātā ir radies zaudējums ne tikai ražotājiem, bet arī pircējiem, jo gan patērgātāji, gan tirgotāji balstās uz ražotāja godaprātu. Uzver, ka tirgotājus uztrauc tas, ka izskanēja nepatiesa informācija, bet no valsts institūcijām, kurām vajadzēja tomēr dot informāciju saviem patērētājiem, nekāds skaidrojums neizskanēja - lietojam vai nelietojam vafeles. Piebilst, ka divu gadu laikā nav bijusi neviena konkrēta likumdošanas iniciatīva no Veselības ministrijas puses, kas būtu izdiskutēta ar visām iesaistītām pusēm. Pozitīvi min Dānijas piemēru, ka valsts var radīt lokālu likumdošanu attiecībā uz atsevišķām pārtikas un veselības lietām. Piebilst, ka Dānijas pieredze parāda, ka tas ir gan zināms instruments Latvijas nacionālās ražošanas nostiprināšanai savā valstī, gan arī veselības jautājumu risināšanas instruments.

L.Meija informē, ka ir pārsteigta par iebildumiem no ražotāju puses, jo šīs sēdes laikā ir izskanējis ļoti daudz pozitīvu piemēru par sadarbību. Uzsver citu valstu pieredzi, it sevišķi Skandināvijas valstis, kurās atklājot kaut ko veselībai derīgu, tas tiek ļoti ātri ieviests un ražotājs ir tikai ieguvējs. Uzdot jautājumu SIA „NP Food” pārstāvim, vai uzņēmums var uzrādīt laboratorijas analīžu rezultātus „Selgas” vafelēm, kas apliecina, ka trans taukskābju līmenis vafelēs ir 1,5%? Tāpat jautā, vai 1,5% ir produktā vai šis skaitlis norāda procentus no kopējiem taukiem?

D.Bērtulis atbild, ka analīžu rezultāti uzrādīja, ka 1,5% trans taukskābes ir 100 gramos produkta. Piebilst, ka „Selgas” vafeles atbilst gan Eiropas Savienības, gan Latvijas, gan Dānijas standartiem. Piemin, ka trans taukskābju saturs vafelēs ir 1,5%, vienalga vai tas ir 100 gramos vai no kopējā tauku satura produktā.

J.Bārzdīņš noslēdzot sanāksmi pateicas klātesošajiem par diskusiju un izteiktajiem viedokļiem, pieminot, ka Uztura padome nevar risināt juridiskas niansas. Uzsver, ka ir jāturpina diskusija par šiem jautājumiem un Veselības ministrija strādās pie skaidri noformulētiem priekšlikumiem, kas tiks iesniegti apspriešanai sabiedrībai un visām iesaistītām pusēm. Piebilst, ka esošais darbs un priekšlikumi saskan arī ar Sabiedrības veselības pamatnostādnes minētiem mērķiem un uzdevumiem.

Pielikumā:

1. Prezentācija „Latvijas kardiologu skatījums par trans-taukskābēm pārtikas produktos un to ietekmi uz veselību.”

Uztura padomes priekšsēdētājs

J.Bārzdīņš

Sekretariāts

S.Kukliča